Työ- ja elinkeinoministeriön vastine eduskunnan talousvaliokunnalle koskien hallituksen esitystä HE 46/2025 vp

Talousvaliokunta 22.10.2025

Hallitusneuvos Nathalie Dahl

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Esityksen tausta ja keskeinen sisältö

- Esityksen tavoitteena on antaa EU:n tekoälyasetusta täydentävä kansallinen lainsäädäntö erityisesti toimivaltaisista kansallisista viranomaisista ja seuraamuksista säätämiseksi

- Esityksessä säädettäisiin **laki eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta**
  - Lakia ei sovellettaisi mm. eduskunnan valtiopäivätoimintaan eikä ylimpiin laillisuusvalvojiin
  - Suuririskisten tekoälyjärjestelmien markkinavalvontatehtävät ja ilmoitetuista laitoksista vastaavien viranomaisten tehtävät hajautettaisiin usealle eri kansalliselle viranomaiselle
  - Tietosuojavaltuutettu valvoisi markkinavalvontaviranomaisena kiellettyjen tekoälykäytänteiden noudattamista

Esityksen keskeinen sisältö

- Liikenne- ja viestintävirasto nimettäisiin tekoälyasetuksen mukaiseksi **keskitetyksi yhteyspisteeksi**
- Liikenne- ja viestintävirasto vastaisi **avoimuusvelvoitteiden** kohteena olevien tekoälyjärjestelmien (esim. tekoälyavusteiset neuvontachatbotit) markkinavalvonnasta

Seuraamukset

- Laissa yksilöityjen tekoälyasetuksen säännösten rikkomisesta voitaisiin määrätä **markkinavalvonnan toimenpiteitä** sekä **seuraamusmaksuja**

- Liikenne- ja viestintäviraston yhteyteen perustettaisiin **tekoälyjärjestelmien valvonnan seuraamusmaksulautakunta**, joka koostuisi markkinavalvontaviranomaisten edustajista

Vastineen keskeinen sisältö

1. Soveltamisala
2. Markkinavalvonnan järjestäminen ja viranomaisen toimivallasta säätämisen täsmällisyys
3. Seuraamusjärjestelmä
4. Esityksen vaikutuksista, resurssitarpeista ja seurannasta
5. Muut huomiot

1. Soveltamisala

- Lakia ei sovellettaisi eduskunnan valtiopäivätoimintaan eikä eduskunnan kansliaan. Lakia ei sovellettaisi muihin eduskunnan virastoihin, jos viraston tarjoamalla tai käyttöönottamalla tekoälyjärjestelmällä on keskeinen yhteys eduskunnan valtiopäivätoimintaan.
- **Perustuslakivaliokunta** katsoo, että eduskunnan valtiopäivätoiminnan rajaus vastaa perustuslaillisia vaatimuksia. Eduskunnan virastot tulisi kuitenkin valiokunnan mukaan rajata kokonaan soveltamisalan ulkopuolelle.
- Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei eduskunnan toiminnan ylimpänä valtioelimenä tule vaarantua siihen kohdistettavan viranomaisen valvonnan johdosta.
- Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota, että kansallisesta lainsäädäntöratkaisusta riippumatta tekoälyasetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, eikä näin ollen voida täysin sulkea pois sitä mahdollisuutta, että myös eduskunnan alaisten virastojen olisi ainakin osassa toimintaansa noudatettava tekoälyasetuksen vaatimuksia.

2. Markkinavalvonnan järjestäminen ja viranomaisen toimivallasta säätämisen täsmällisyys

- Lausunnoissa pääosin kannatettu hajautettua markkinavalvontamallia
- Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota hajautetun mallin hyötyihin ja jatkovalmistelussa tehtyihin muutoksiin
- **Perustuslakivaliokunta** on katsonut lausunnossaan, että talousvaliokunnan tulisi täsmentää ehdotettua sääntelyä koskien viranomaisten toimivaltaa
- Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että 1. lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 2 kohtaa olisi mahdollista täsmentää siten, että Turvallisuus- ja kemikaaliviraston ja Tullin toimivalta erotettaisiin omaksi lainkohdakseen. Lisäksi lainkohdan viittausta Tullin toimivaltaan muiden lakien perusteella täsmennettäisiin.
- Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että 1. lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 4 kohtaa olisi mahdollista täsmentää siten, että siinä viitattaisiin lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) sekä lakiin eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta (1016/2004).

3. Seuraamusjärjestelmä

- **Perustuslakivaliokunta** on lausunnossaan korostanut tarvetta käsitellä seuraamusmaksuja monijäsenisessä lautakunnassa laajemmin kuin hallituksen esityksessä ehdotettu:
  - ehdotettua 100 000 € rajaa tulisi valiokunnan mukaan madaltaa, jotta suurempi osa seuraamuksista siirtyisi lautakunnan käsiteltäväksi
  - hajautettu toimivalta ei ole valiokunnan mukaan tarkoituksenmukainen – riski epäyhtenäisestä käytännöstä ja epäselvyydestä toimivaltakysymyksissä
- Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että lautakunta määräisi kaikki seuraamusmaksut toimivaltaisen viranomaisen esityksestä
- Tämä selkeyttäisi sääntelyä ja parantaisi ennakoitavuutta ja johdonmukaisuutta

3. Seuraamusjärjestelmä

Perustuslakivaliokunnan mukaan

•seuraamuksen määräämismenettelyssä tulisi säädösperusteisesti ottaa huomioon seuraamuksen oikeasuhtaisuus osana seuraamuksen määräämismenettelyä

•ehdotuksessa ei säädetä täsmällisesti ja selkeästi maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista

•1. lakiehdotuksen seuraamusmaksuja koskevia säännösehdotuksia olisi täsmennettävä perustuslakivaliokunnan hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevien säännösten täsmällisyyttä koskevan lausuntokäytännön mukaiseksi

•seuraamusmaksujen enimmäismääristä olisi välttämätöntä säätää kansallisesti lain tasolla sen sijaan, että viitattaisiin tekoälyasetuksen säännöksiin, joissa enimmäismaksuista säädetään

3. Seuraamusjärjestelmä

- Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa seuraavia muutoksia 1. lakiehdotukseen: laintasoinen säännös seuraamusmaksua ja sen määrää määrätessä huomioon otettavista seikoista sekä seuraamusmaksun enimmäismääristä
  - Suuririskisen tekoälyjärjestelmän tarjoajan velvoitteista, joiden rikkomisesta voitaisiin määrätä seuraamusmaksu, poistettaisiin tekoälyasetuksen epäselvästi muotoiltuun 16 artiklan I kohtaan perustuvat kohdat
  - Samasta tarjoajan seuraamusmaksua koskevasta pykälästä poistettaisiin sääntelyn selkeyttämiseksi myös CE-merkintää koskeva velvoite
  - Käyttöönottajan seuraamusmaksua koskevasta pykälästä työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa poistettavaksi päätöksen kohteena olevan henkilön informointia koskevan velvoitteen
  - Kiellettyjen käytäntöjen rikkomisesta määrättävää seuraamusmaksua koskevaa säännöstä muutettaisiin sisältämään aineellisesti tekoälyasetuksen 5 artiklan 1 kohdassa säädetyt kiellot

4. Esityksen vaikutuksista, resurssitarpeista ja seurannasta

- Tekoälyasetuksessa yrityksille asetettaviin vaatimuksiin ja velvoitteisiin ei lähtökohtaisesti sisälly kansallista liikkumavaraa, minkä vuoksi kansallisella sääntelyllä ei merkittävästi voida vaikuttaa yrityksiin asetuksesta suoraan kohdistuviin vaikutuksiin
- Kansallisessa toimeenpanossa ei aseteta kansallisia lisävelvoitteita yrityksille
- Julkisen talouden suunnitelman linjauksen mukaisesti hallituksen esityksessä esille tuodut viranomaisen resurssitarpeet hoidetaan kuitenkin nykyisen hallinnonalan menokehyksen puitteissa tarvittaessa tehostamalla ja sopeuttamalla nykytoimintaa
- Hallinnonalojen määrärahatarpeita on mahdollista edelleen koordinoidusti esittää huomioitaviksi tulevissa talousarvioprosesseissa
- Jäsenvaltioiden on raportoitava komissiolle resursoinnista; valvontakäytännön seuranta ja tietojen keruu tärkeää toimeenpanon onnistumiseksi

5. Muut huomiot

- Huomioita lausuntojen perusteella
  - Oikeusministeriössä on tunnistettu tarve oikeudellisten reunaehtojen selvittämiseen tekoälyllä tehtävistä viranomaispäätöksistä → suunnitteilla näiden oikeudellisten reunaehtojen esiselvitystyön käynnistäminen resurssien tämän mahdollistaessa

- Huomiot lakiehdotusten voimaantuloon liittyen
  - Huomioitava Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain voimaantuleminen 1.1.2026

Kiitos